

Justitiedepartementet

Enheten för immaterialrätt och transporträtt

103 33 Stockholm

Ju2021/03517

Stockholm 2021-12-13

Dnr 2021/025

Remissvar på "Upphovsrätten på den digitala marknaden" (Ds 2021:30)

Inledning

Sveriges Utbildningsradio AB lämnar nedan synpunkter på förslagen i rubricerad departementspromemoria. Synpunkterna är begränsade till de delar av förslaget som UR bedömer har stor betydelse för UR:s verksamhet.

5 Nya inskränkningar i upphovsrätten

5.3 Användning av verk vid undervisning

UR är positivt till att direktivet genom artikel 5 tillvaratar ett behov av gränsöverskridande nyttjanden av verk inom undervisning. UR ställer sig dock tveksamt till förslaget till införande av direktivet i den del som innebär att undantaget från inskränkingsbestämmelsen (13 §) är begränsad till att det finns lättillgängliga avtal på marknaden som utgör *avtalslicenser*.

UR:s utbildningsprogram är framställda särskilt med syftet att gratis kunna användas som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen utan att därmed utgöra ett läromedel. Detta är huvuddelen av UR:s public service-uppdrag.

Programmen framställs i syftet att ett program som helhet ska användas av läraren såsom ett komplement till läromedel och andra lär resurser. Emellertid kan läraren välja att enbart använda delar av programmet i undervisningssituationen.

Den upphovsrättsliga särlösning som gäller i fråga om UR:s TV- och radioprogram innebär som utgångspunkt att UR med stöd av avtal med COPYSWEDE under programproduktionen klarerar rättigheterna för utbildningsanordnare att förfoga över UR:s program i en säker elektronisk miljö. Förfoganderätten ställs utan licensersättning till utbildningsanordnarnas förfogande genom ett s.k. Normalavtal. UR finansierar således erforderlig förfoganderätt inom ramen för sitt public service-uppdrag.

Normalavtalet är inte en avtalslicens men är lättillgängligt för alla samhällsfinansierade utbildningsanordnare inom landet. Denna särlösning för utbildningsprogrammen är en modernisering av den specifika ordning för skolbandning av UR:s utsändningar som har gällt sedan 80-talet och som särskiljer sig från den avtalslicens som utbildningsanordnare med stöd av 42 c) § URL kan teckna för ett "allmän-tv-utbud". Den förfoganderätt som UR klarerar innefattar enbart sådana nyttjanden som sker inom Sverige.

Med anledning av den osäkerhet som påpekas i promemorian (sid. 70-71) om ett helt verk eller en betydande andel av ett verk får användas i illustrativt syfte befarar UR att förutsättningarna kan försvagas för UR att genom sin produktionsverksamhet säkerställa ifrågavarande förfoganderätt av de uphovspersoner och andra rättighetshavare som medverkar med i programmen ingående verk och prestationer. Såsom anförs i promemorian (sid. 73-74) är direktivets möjligheter att göra undantag från inskränkingsbestämmelsen inte begränsade till att de lättillgängliga avtalen ska vara *avtalslicenser*.

9 Fria återgivning av bildkonstverk

UR tillstyrker förslaget.

13 Nya regler om överlåtelse av upphovsrätt

13.2 Rätt till skälig ersättning

UR:s verksamhet innebär i vissa fall att rättighetsförvärv av verk sker mot en engångsersättning. UR menar att det är av vikt att den möjligheten inte utesluts och är därför positivt till att utformningen av förslaget härvidlag följer direktivet.

UR delar slutsatsen i promemorian att följa huvudprincipen i svensk rätt om att nya obligationsrättsliga lagbestämmelser inte ska tillämpas på äldre avtal.

Förslaget innebär rätt till skälig ersättning när en upphovsman överlåter upphovsrätt till någon som avser att utnyttja rätten i förvärvsverksamhet. UR uppfattar av övervägandena (sid. 184-185 och 204-205) att bestämmelsen inte ska gälla där förvärvaren är "slutanvändare". Eventuellt kvarstår ett behov av att förtydliga vad som avses med att utnyttja ett verk i förvärvsverksamhet där utnyttjandet inte innebär vidareöverlåtelse, genererar intäkter eller då användningen inte sker för andra kommersiella ändamål. UR:s programverksamhet innebär å ena sidan att ett förvärvat verk utnyttjas för tillgängliggörande via utsändning m.m till utan ersättning från enskilda ur allmänheten utöver den skatt som finansierar programföretagets verksamhet. Verksamheten kan å andra sidan innebära att UR är slutanvändare av anställdas eller uppdragstagares prestationer i den mening prestationerna inte utnyttjas genom utsändning m.m.

Med anledning av ovan otydligheter bör en generell bestämmelse vara dispositiv för att bl.a. medge anpassningar till sektorspecifika förutsättningar och avtalsområden.

UR vill betona betydelsen av att en bestämmelse inte ska omfatta eller påverka den upphovsrätt som tillkommer en arbetsgivare inom ramen för ett kollektivavtalsreglerat anställningsförhållande. Under alla omständigheter bör ersättningsvillkor som framförhandlats kollektivt med arbetstagarorganisationer eller upphovsrättsliga organisationer presumeras vara skäliga.

13.3 Rätt till ytterligare skälig ersättning

UR bedriver skattefinansierad verksamhet i enlighet med sitt public service-uppdrag och gör programmen tillgängliga utan särskild ersättning. Därför finns inte heller några förvärvsintäkter från nyttjandet av ett verk som förvärvats från en uphovsperson. UR betonar därför vikten av att en bestämmelse om rätt till ytterligare skälig ersättning förutsätter *intäkter från utnyttjandet av verket*. UR förutsätter härvidlag att de skattemedel som ställs till UR:s förfogande inte utgör sådana intäkter som har relevans för bedömningen av det ekonomiska värdet av förfogandet av verket. UR kommenterar den retroaktiva tillämpningen av bestämmelsen på äldre avtal i anslutning till avsnitt 15.

13.4 Rätt till information

Programverksamhet innebär en årlig produktion av en hög programvolym som över tid medför ett omfattande programarkiv. Det innebär att ett åtagande om att lämna information om ett verk utnyttjats och hur m.m. blir mycket betungande och förutsätter organisationsanpassningar. UR vill därför understryka vikten av att rätten till information ska begränsas på ett ändamålsenligt sätt inom direktivets ramar. UR är därför positivt till att förslaget utnyttjar direktivets begränsningsmöjligheter. Dels i fråga om bidrag som inte är betydande, dels genom en allmän lättnadsregel. Vad gäller rätt till information om utnyttjanden av bidrag som inte är betydande - kopplat till möjligheten att ställa krav på ytterligare skäligen ersättning - är UR tveksamt till den retroaktiva tillämpning som föreslås för äldre avtal. Det kommenterar UR i anslutning till avsnitt 15. Genom att begränsa den retroaktiva tillämpningen av rätt till ytterligare skäligen ersättning skulle informationsplikten kunna bli mindre betungande.

13.5 Rätt att häva ett avtal

UR vill peka på betydelsen av att en återkallandebestämmelse är dispositiv inom direktivets ramar - dvs. genom kollektivt förhandlade avtal under förutsättningen av att den tolkning av artikel 22.5 som görs i promemorian är korrekt. UR delar emellertid inte den tolkningen utan menar tvärtom att den bestämmelse som genomför artikel 22 ska vara dispositiv, men att möjlighet finns för medlemsländerna att begränsa dispositiviteten till att enbart gälla vid kollektivt förhandlade avtal.

Förslaget avgränsar hävningsrätten till att endast gälla om den förvärvade nyttjanderätten inte alls har utnyttjats eller (sid. 217) *då verket efter att tidigare ha utnyttjats har slutat att utnyttjas*. UR uppfattar i så fall förslaget så att hävningsrätten i respektive fall ska uppkomma efter rimlig tid räknat från tidpunkten då förfoganderättigheten förvärvades. Om UR uppfattar förslaget på korrekt sätt ska rimlighetsbedömningen beakta hur ett förvärvat verk över tid kan förväntas att utnyttjas av exempelvis UR. Den aspekten är med anledning av möjligheterna att planera produktion och publicering sannolikt av större värde för programföretaget än den föreslagna fristperioden efter upphovspersonens uppmaning att utnyttja verket. Förslaget innebär härvidlag en orealistisk kort frist för UR:s programverksamhet. Eventuellt skulle införandet av en allmän möjlighet för avtalsparterna att åtminstone disponera över specifikt tidsfristerna vara en ändamålsenlig lösning.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

UR ställer sig tveksamt till den bedömning som görs (s. 201) till underlag för tidsperioden för den retroaktiva verkan på avtal, i vad gäller rätten till ytterligare skälig ersättning. En retroaktiv tillämpning av bestämmelsen ändrar förutsättningarna för avtalsparterna och innebär ett betydande ingrepp i avtalsfriheten. UR menar att det audiovisuella området har utvecklats i stor utsträckning sedan juli 2012. De tekniska sätten att överföra och att konsumera ett tv-program har sedan 2012 utvecklats i betydande omfattning. Dessutom finns fler aktörer i dag jämfört med 2012 inom mediemarknaden som förvärvar online-rättigheter från skapare av verk. Den retroaktiva verkan på äldre avtal bör av dessa anledningar åtminstone gälla en kortare period än vad som föreslås.

Med vänlig hälsning

SVERIGES UTBILDNINGSRADIO AB

Sofia Wadensjö Karén
verkställande direktör